

KRISTAU BILDUMA

Nire hausnarketa honen funtsa, nire fedearen adierazpena nire giza gogoetaz eskaintzea da.

Ez dut jardungo teologiaz (ez bainaiz teologo) Jaungoikoari buruz, nire kristau gogo xumean oinarrituz baizik. Ezta ere, inolako filosofiatik, filosofo ere den gizakiaren izanaren ulkeratik baizik.

Nire giza xumearen ikuspegi/abiapuntu bereizia baiespen honek adierazten du: *'gizakia maitagogo da.'* Berriz ere gogora ekarriko dut baiespen horren edukia:

Gizakia soinezko maitagogo da. Maitagogo izatean, maitari/ezagutari/hautari da. Bere beste men guztiak (adimena ere bai) funtsezko den maitamenaren zerbitzari dira. Eta gizakia maitagogo izatea Maitasun den Jaungoikoaren antzeko eta irudiko izatean datza. Gizakia den etikak Jaungoiko Maitasunean dauka jatorria eta helmuga.

Nire kristau giza ikuspegi/eskaintza hau azalarazteko, batez ere Itun zaharrera eta Itun berrira jo dut, adimenezko obedienezari (adimena giza maitamen-hautamenaren esanera ipintzeari) buruzko baiespenak hausnartzeko. Eta San Ignacio eta Santa Teresaren irakaspenak ere jasoko ditugu.

Genesian

“Baratza erdian bi zuhaitz ernearazi zituen: batak bizia ematen zuen eta besteak dena ezagutzeko ahalmena...”

“Baratzeko zuhaitz guztietatik jan dezakezu; baina ez jan dena ezagutzeko ahalmena ematen duen zuhaitzetik, hartatik jaten baduzu, hil egingo zara...”

“Sugeak esan zion emakumeari: *‘Jainkoak debekatu egin dizue, beraz, baratzako arbola guztietako fruituetatik jatea.’* Emakumeak erantzun: *‘Ez, jan dezakegu baratzako arboletako fruituetarik. Baratza erdian dagoen zuhaitzaz bakarrik esan digu Jainkoak: “Ez jan horretatik, ezta ukitu ere, hil nahi ez baduzue.’*”

‘Ez zarete inolaz ere hilko –esan zion sugeak–. Ongi daki Jainkoak, hartatik jan dezazuenean, begiak zabalduko zaizkizuela, eta bera bezalako bihurtuko zaretela, dena ezagutzeko ahalmena lortuz.’”

Gizadiaren hasierari buruzko gure kristau kontakizunetan argi azaltzen da egia hau: Jaungoikoak hautari (hau ala hau aukeratzeko ahalmendun) egin zuela gizakia. Eta, behar izanez gero, zuzen (maitatzea) hautatzeko askatasunari ere uko egin behar diola gizakiak: *“hortik ez jan”*.

Gizakiaren lehen bekatua adimenezko desobedientzia izan zela. Gizakiaren oinarrizko eginkizuna ez zegoela/dagoela gizakia bere adimenaren esanera ipintzean, bestekaldera baizik; gizakiaren eginkizunak hautatzerakoan, adimena ere (bere potentzia guztiak bezalaxe) hautaketa zuzenaren lagungarri erabiltzean. Maitamena/hautamena dela gizakiaren norabide-agindu-gidari nagusia. Maitatzea ez baita agindu hotsa, giza izaera berberaren arabera jarduteko Jaungoikoak eman digun ahalmena eta egiten digun maitasunezko eskaera baizik.

Eva eta Adanen jokabidea azaltzeko, sugeak aholku hau eman ziola Evari esango genuke gure garaietako hizke-

ran⁴³: ‘*sapere aude*’. Eta gure gurasoek deabruak gogorazitako jardunbide hori onetsi eta bere egin zutela. Obedientzia-zako maitasun bidea utzi eta ‘*Sapere aude*’ aholkuari jarraitzea izan zela lehen desbideratze/pekatua.

Itun zaharrear

Abrahamen ekintza zuzena, maitasunezkoa, Isaac bere semea Jaungoikoari eskaintzea izan zela erakusten zaigu. Adimenezko iritziaren gainetik, bere gogoia zuzenean Jaungoikoaren esanera ipintzea izan zela Abrahamen erabaki Jaungoikoak txalotua.

Guk ezin dugu jakin nolatan jaso zuen, zer dela eta zekien ziur Jaungoikoaren eskaria zela bere semea eskaintzea. Baina argi azaltzen da, hori ziur jakinez gero, eta lehenbiziko aginduaren eduki nagusia Jaungoikoa Bera maitatzea dela onetsiz, zera izan zela ekintza zuzena: bere seme kuttuna Jaungoikoari eskaintzea. Adimenezko obedientzia izan zela hautaketa zuzena. Eta zintzo Jaungoikoaren gogokoa (maite-ekintza) egin bidean jarri zelako, gizadiaren fedezko aita bedeinkatu garatu zela.

Itun berrian

Jesusek bere hautamenaren azalpen garbia egin zuen. Eta Aitareen esanera –ez Jesus beraren giza adimenaren/nahiaren arabera– jarduteko, bizia galtzea hautatu zuela esan zigun, bere askatasun osoa gurutzeko egurrari utzi eta lotuz.

“Ez dit bizia inork kentzen, baizik eta nik neurez ematen dut. Neure esku dut ematea, eta neure esku berriro hartzea.” Jn 10, 18.

⁴³ “‘*Sapere aude*’ *Habe Mut, dich deines eigenen Verstandes zu bedienen!* ist also der *Wahlspruch der Aufklärung*”. INMANUEL KANT. *Was ist Aufklärung?*, 1.- “Izan adore zuk zeure adimena erabiltzeko!’ baita Argiketaren ikurritza.”

“... ahozpez erori zen eta otoitz egin zuen, esanez: ‘Ene aita, ahal bada, urrun ezazu niregandik edari samin hau. Hala ere, egin bedi zuk nahi bezala, ez nik nahi bezala.’ Mt 26, 39.

Jesusek ere, gu bezala gizaki hautari zenez, bere bizia ez ematea aukeratzeko hautamena izan zuen. Hau da, bere maitakizuna –gure alde bizia ematea– ez betetzea ere zegoen bere aurrean zeuzkan jardunbideen artean. Baina bere barrengo giza sena gaingidituz, bere Aitaren esanera jarriz, bizia ematea hautatu zuen, gu gizaki guztion maitakizuna beragan zeharo betetzeko, gure okerkeria (makurkeria, zabarkeria, bihurrikeria, gaiztakeria, errakuntza) guztiak zeharo gaingitu eta ezerezteko.

San Ignacio

Eskriturretan obediencia buruz azaltzen dena –adimena maitasunaren menpeko izatea, hain zuzen–, San Ignaciok eta Santa Teresak argitasun osoz jaso eta irakatsi ziguten. Honela San Ignaciok, nahimenari eta adimenari buruz, giza gogoaren ahalmen menpeko direla zehatz-mehatz adieraziz:

“Y como esta voluntad es en el hombre de tanto valor, así lo es mucho el de la obediencia, en que ella se ofrece por la obediencia a su Criador y Señor...”

“Pero quien pretende hacer entera y perfecta obediencia de sí mismo, además de la voluntad es menester que ofrezca el entendimiento (que es otro grado y supremo de obediencia), ...” Carta a los Padres y Hermanos de Portugal, 3

“Tomad, Señor, y recibid toda mi libertad, mi memoria, mi entendimiento y toda mi voluntad todo mi ser y mi poseer; vos me lo disteis; a vos, Señor, lo torno; todo es vuestro, disponed a toda vuestra voluntad; dadme vues-

tro amor y gracia, que ésta me basta.” (Ejercicios Espirituales, 234)

Santa Teresa

Eta Santa Teresak, bere aldetik, gogoa jardunean ari dela noiznabi dio, bere potentziak ezertarako erabili gabe. Ez da erratza idatzi zituen gizakiaren bizipen horren sakon, goiko, miragarrietatik zerbait garbi eta zebatz adierazgarria jasotzea. Baina gogoa (alma) bere adimena, nahimena eta potentzia guztietatik argi eta garbi bereizi eta gorago, agintean ipintze duela ikusteko, aipamen hauek izango dira, nik uste, nabiko:

“... Esposo..., haya tanto amor y deseo de contentarle, que no escuche las razones que le dará el entendimiento ni los temores que le porná...” SANTA TERESA DE JESÚS.– Obras completas B.A.C. 1967. “Meditaciones sobre los Cantares”, 3-1 – 344. orr.

“... estando todas las potencias muertas u dormidas quede el amor vivo...” Id. id. 6-4, 355. orr

“... las potencias, que son los alcaldes y mayordomos y maestresalas”, Id. id.- Moradas primeras. 2-4, 368. orr.

“...los vasallos del alma –que son los sentidos y potencias que Dios les dio de su natural” – Id. id. Moradas primeras, 2-12, 370. orr.

“...no está la cosa en pensar mucho, sino en amar mucho” Id. id. – Moradas cuartas. 2-7, 383 orr.

“... lo que queda dicho de suspensión de potencias...” Id. id. – Moradas quintas, 3-4, 399. orr.

“... el alma nunca estuvo tan despierta... las potencias están tan absortas –que podemos decir que está muertas...” Id. id. – Moradas sextas, 4-4, 414 orr.

“... *ata las potencias de manera que no quedan con ninguna libertad para cosa...*” Id. id. – Moradas sextas, 11-2, 435. orr.

“LAS MORADAS” idazki miragarri honetan eskaintzen dizkigun bere erakustaldien gailurrean (**Moradas séptimas**) nolabait bere hausnarketan zergatia argitu nabian-edo, honela bil-tzen ditu bere adierazpenak:

“También me parece que el alma es diferente cosa de las potencias y que no es todo una cosa; hay tantas y tan delicadas en lo interior, que sería atrevimiento ponerme yo a declararlas.” –SANTA TERESA DE JESÚS.– Obras completas B.A.C. 1967.– Moradas séptimas. 1-12, pág. 440.

San Ignaciok eta Santa Teresak maitamenaren (*gogo* edo *alma*) adimenari eta potentzia guztiei buruzko nagusitasuna eta gidaritza irakasten dizkigutenak, gizakiaren benetako izaeraren giza adierazpenak dira, batetik; eta, baita ere, bestetik, gizakiaren *kristau* ulerpen sakonetan sakonak. Gogo barreneko maitasunezko obedientzia, Espiritu Santuak gizakiari ematen dion goiko emaitza baita, maitatzean gauzatzen dena.

Gure baitan

Gugan, gizakiagan, hiru ezaguera maila daude: zentzumenen maila, adimenaren (eta nahimenaren, oroimenaren) maila, eta maitagogoaren (men guztien buruaren) maila. a) Zentzumenen bitartez zentsagarria den oro hautematen dugu. b) Adimenaren bitartez, zentzumenez jasoak hausnartu (zientzia) eta hausnarketan hausnarketak eratzten eta adierazten ditugu (filosofia). c) Gogoaren bitartez, zentzumenekin jasoak; adimenez aurkitu eta argituak; eta, batez ere, giza muineko gogoetak darrabilzkigu. Eta maitari garenez, gure gogoan maitamenaren iturburu eta helburu den Maitasunerantz jotzen dugu, Espiritu Santuaren eraginez. Sinesbideak azaltzen zaizkigu, fedea sortzen zaigu. Gure izaeraren muina maitatzea dela ulertzen du-

gu. Horregatik, gure gogo barrenko giza ulerkerari eta fedeari jarraituz, San Agustinen *'dilige et quod vis fac'* (maita eta egin gogoko duzuna) esaldia baino areago, beste hau baietsi behar-ko genuke: *'fac quod es et diliges'* (egizu zarena eta maita egingo duzu).)

Gizakiaren beheko solairuan zientzien datuak daude. Erdiko solairuan zientziak eta filosofiak daude. Eta goiko solairuan, gogoan, maitagogoan, geure funtsezko izaera, gure ahalmen guztien agintari/jauna eta Jaungoikoarenganako sena agertzen zaigu.

Zientzia adimenak datuen hausnarketan argitutako egiak dira. Filosofia adimenez hausnarketa hutsen hausnarketen bitartez aurkitutako egiak dira. Eta gogoetak gizakiaren ariketa orotan bere izanari, jatorriari eta jomugari buruz gogoak sortzen dituen gogo-adierazpenak dira; gizaki muinaren iturburuari eta fedeari buruzkoak, adimenez nolabait adierazgarriak batzuetan, beste batzuetan hori ere ez.

Filosofia eta zientzia (hau zentzumenen datuei lotuta garatzen denez) ez daude nibel berdinean; behaketa zientzia hutsez froga ezinetan oinarritzen baita zientzia. Eta fedea eta filosofia ez daude maila berdinean. Fedea filosofia eta adimena baino gorago dagoelako; maitagogoaren solairuan. Adimena, (eta nahimena, oroimena) maitagogoaren men bat denez, gogoetetan bitarteko lagungarria izan daiteke, eta adierazlea. Gehiago ez. Bilduz: goian gizakia dago; gizakiarenak beherago.

Beraz, gizakiaren muina/izana aditzen ematen duen hitza ez da izaki *"rationale"*, izaki *"maitari"* baizik. Gizakia *'animal rationale'* ere da, jakina. Baina giza gogoaren funtsezko adierazlea *'rationale'* izatea dela onartuz gero, ez dugu, inola, gizakiaren jardun guztien aipamena egiten. Kanpoan geratzen dira hainbat eta hainbat gogo hutsaren bizipenak: adibidez, pintura bati begietsiz edo sinfonia bat entzunez edo ekintza on baten lekuko izanik gure barrenean nabari ditugun gogapenak.

Etika bera ere puskatu egiten dugu, gizakiaren potentzia bat den adimenaren aurkipean bihurtuz; gizakiaren giza ekintza osoari buruzkoa denez erakutsi ordez. Itun zaharra, Itun berria eta San Ignacio/Santa Teresaren erakutsiak isilpean uztea da. Eta garai eta aldi guztietako gizakiek onartua saihestea: maitatzea dela, gizakiaren alde egitea dela etika zuzenaz benetan jotkatzea; gizakia “animal *diligens*” dela. “*Diligens*” hitza gizakiaren funtsezko izaeraren goragoko adierazpena dela, “*rationale*” hitza baino.

Hala ere, ‘*animal diligens*’ definizioak berak ere ez du giza-kiaren izana gure ‘*soinezko maitagogo*’ adierazpenak bezain ongi argitzen. Substantiboa ‘*animalia*’ egiten baitu eta ‘*diligens*’ adjektiboa. Gureak, aldiz, ‘*maitagogo*’ egiten du substantibo eta ‘*soinezko*’ kalifikatzaile, askoz zuzenago, gizakian dartzan hierarkia askoz hobeto eskainiz.

Bestalde, etika adimenaren (gizon argitsuen) esaneko egitea, –lehenago ere esanda daukagu– atek zeharo zabaltzea da horrenbeste adimentsuk aurkeztu izan dituzten okerbideei, gizadia eurok aurkitutako argien arabera eratuz gizakiak bete betean garatu eta zoriontsu egingo dutela iragarritz. Adibidez, eugenesia, enpirismoa, arrazismoa, komunismoa, nazismoa, diru liberalismoa.

Adimena, gizaki ezagutariak maita bideak argitzeko/hautatzeko daukan tresna-ahalmen benetan goresgarria da; baina bi-tarteko, tresna.

Giza ezagumen eta fedearen arteko besarkada

Zientziak, filosofiak, gogoetek; gaur onartzen dugun bigbang ezandaren (zigoto kosmikoaren) azalpenak, bizitzaren pizteak, soinezko maitagogo den gizakiaren sorrerak, misterio sakon txundigarrien aurreko geure giza behatokietara garamatzzate. Espiritu Santuaren opari den fedea, aldiz, behaketa horien goiko bestekaldetik hots egiten digu, erakusle. Eta muga

horietan garatzen zaigu fedearen eta misterioen arteko besar-kada pozgarria. Jaungoikoak eskaintzen digun fedeak zoragarri argitzen digu guk misterioen giza behatokietatik begira bestekaldeko zerbait hori –ikusit nahian baina ezinean– antzematen duguna. Jaungoiko Maitasunak eginak –gu eta kosmosa– garelaren onartuz, den dena uler dezakegula argiz eta pozez gainezka.

‘Argien’ aroan dago oraindik gure gizartea: arrazoia/adimena eta adimenez lortutako argiak datozkigu nagusi (jaun?) aspalditik gure garaira arte, Ilustrazioko ‘Aufklärung’, ‘Les lumières’, Enlightenment’ jainkotxoek gurtza lehertu zenetik. Orain beste goragoko aro berria erretzen ari zaigu: maitamenaren aroa. **Maitaroa.**

Etika: Maitabidean ala okerbidean (bekatuan) jarduteko hautamena

Zeru lurren egileak, Jaungoikoak, maitasunez sorrarazi zuen gizakia. Jaungoikoak gu gizakiok gaizkiaren ahalduen –bekatari– egin gaituen, bere Seme gizakia gurutzean josiz erailtzeko beste gaizkiaren ahalduen. Eta, batez ere, Jaungoikoak gu gizakiok oso oso maitagarri egin gintuen, bere Seme bakarra gizaki egin eta maitasun hutsez bizia gure alde emateko beste.

Gu ez gara maitasun, maitari baizik. Maitabidetik kanpo ariltzeko dugun men ilun hori beste ahalmen baten barruan daukagu gizakiok, Jaungoikoak maitasunez emanikoan: hautatze (maitamenaren alderdia den) ahalmenean, hautamenean.

Ez gendake norabiderik, ez legoke maitajardunik, ezina litzake gizakia gizaki garatzerik, ez eta inolako sari/opariren itxaropenik, baldin ez bageneuka okerreko bidean ere (maitatzearen aurkakoa) ibiltzeko ahalmena, baina maitasunezko bidean aritzeko sena eta hautamena. Gizakiaren bizitzaren garaipena, maitasunean jardun eta gaizkia ongiaren saihetsean, azpian utziz ibiltzea da. Bekatu ahalmena maitamenaren osagaia da, Jaungoikoak benetan maita ahal dezagun maitasunez emana.

Gizakiak bere eta kosmos osoko izaerak eta joerak eskuratu eta maitasun bidera erakartzea du zeregin. Bekatua hau da: gure ekintzak maitajardunera zuzentzeko gugan daukagun/garen hautamena jaun eta nagusi ari ordeztu, berezko gure eta kosmosaren grinak/joerak gure eginkizunetan nagusitzen uztea.

Jakina zaigu askotan izakien eta geure berezko joerak gainditzen zaizkigula gure maitakizunen gainetik. Hori maitajarduneari gertatzen zaigu, maitajardunaren benetakotasunaren azalpena eta gorapena da. Hobena maita ahalmenaren erakusle-osaia da.

Mina, atsekabea, heriotza bera, gure –maitari izanik– ez maitatzearen emaitzak dira. Mina, atsekabea, gizartean gizakiok ezarri ditugun okerbidearen fruituak dira, zorioneko maita ahalmenaren fruitu okerrak dira. Guk geuk –beti Jaungoikoaren laguntzaz– maitatuz gainditu ahal ditugun gure ekintza okerren fruituak. Baina fruitu okerretan okerrena, heriotza bera ere ez da azken hitza, gaindituta dago, berpiztea daukagu betirako.

Etika gizakia da. Jaungoikoak emaniko maita norabidezko jarduneari ibiltzean datza gizakiaren benetako kristau etika, oinarrizko kristau etika. Gizaki bekataria Jaungoikoak sortu duen maitasun hutsezko ekintza da. Espiritu Santuak maitarazten gaitu, gure maitajarduna osatuz, goratuz, jaungoikotuz.

Guk, kristauok, ez diegu, inola, giza hausnarketeki uko egingen. Alderantziz, gure fedea argi lagungarri ezin hobea da gizakiaren etikari, zientzia eta jakituria guztiei buruz giza hausnarketak giza ahalmen guztiez osatzeko.

Jesus gizaki maitari betea

Gizakiaren maitasun garaipen betea zeharo gauzatu zen Jesusen bizitzan, Mariaren eta Aita Jaungoikoaren Seme gizakiagan. Den dena, izaki eta izadi guztia erakarri zuen, Espiri-

tu Santuaren eraginez, maitasun bidera. Eta Aita Jaungoikoari eskainiz, kreazioaren helburua zeharo bete zuen, ezertan hutsik txikiena egin gabe. Maitatzearen garapen bete bete garatu zuen Jesusek, hobena zeharo ezabatuz, betiko biziaz heriotza bera ere suntsituz. Gizakia bekatu ahaldun ez balitz, alperrik Jesusen gizon egitea eta erredentzioa. Jesusengan betetzen eta goratzen da kosmosa eta kosmoseko guztia, batez ere gizakia. Bere gorputz egin gaitu. Gugan eta gu artean dagoen Jesusengan bereganatu dugu gizakiok piztuera eta betiko bizitza bete.

Dena bilduz: Maitasun den Jaungoikoak maitagogo (maitari, ezagutari, hautari) egin gaitu Espiritu Santuaren arnasaz, gizakia –eta gizakien gogokoak– maita dezagun. Gizakia maitatzean gizakiaren Seme den Jesus maita dezagun. Jesus maitatzean Jesusengan Maitasuna den Jaungoikoa maita dezagun.

Eta den dena bilduz, Maitasunak Maitasunaren maitari egin gaitu. Eta hori izango gara piztu eta gero, bete betean, betieren beti, Espiritu Santuaren eraginez Jesusekin bat eginda: Maitasunaren maitasun- seme zoriontsu.

Jenaro Garate